

Sztukmistrze XXI wieku

Rzecz o pedagogach wychowujących przez sztukę

pod redakcją
Mirosławy Zalewskiej-Pawlak

WYDAWNICTWO
UNIwersYTETU
ŁÓDZKIEGO

Sztukmistrze XXI wieku

40 LAT

WYDAWNICTWA
UNIWERSYTETU
ŁÓDZKIEGO

Sztukmistrze XXI wieku

*Rzecz o pedagogach
wychowujących przez sztukę*

pod redakcją Mirosławy Zalewskiej-Pawlak

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu
ŁÓDZKIEGO

Łódź 2013

Mirosława Zalewska-Pawlak
UNIwersytet ŁÓDZKI
WYDZIAŁ NAUK O WYCHOWANIU
KATEDRA EDUKACJI ARTYSTYCZNEJ
ul. Pomorska nr 46/48, 91-408 Łódź

RECENZENT
Krystyna Pankowska

OPRACOWANIE REDAKCYJNE
Urszula Dzieciatkowska

PROJEKT GRAFICZNY OKŁADKI
Joanna Ludwiczak

SKŁAD TEKSTU
Piotr Soszyński

Wydrukowano z gotowych materiałów dostarczonych do Wydawnictwa UŁ
przez Wydział Nauk o Wychowaniu

© Copyright by Uniwersytet Łódzki, Łódź 2013
Wydane przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
Wydanie I. W.06410.13.0.K

ISBN (wersja drukowana) 978-83-7969-026-8
ISBN (ebook) 978-83-7969-374-0

Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
90-131 Łódź, ul. Lindleya 8
www.wydawnictwo.uni.lodz.pl
e-mail: ksiegarnia@uni.lodz.pl
tel. (42) 665 58 63, faks (42) 665 58 62

Spis treści

<i>Wstęp</i>	7
I. Status kulturowy i społeczny pedagoga sztuki	11
Giulio Sforza <i>L'insegnante per il mondo futuro / Nauczyciel dla przyszłości</i>	13
Grzegorz Sztabiński <i>Przewodnik czy uczestnik: jak współcześni estetycy widzą rolę pośrednika w relacjach sztuka – odbiorca</i>	17
Urszula Szuścik <i>Pedagog sztuki – plastyki – a rzeczywistość szkoły polskiej</i>	31
Elżbieta Szubertowska <i>Nauczyciel muzyki – zawód czy misja</i>	43
Barbara Kwiatkowska-Tybulewicz <i>Artysta – pedagog – ambasador sztuki</i>	57
Anna Tyl <i>Prestiż zawodu nauczyciela</i>	73
Anna Pikała <i>Autorytet nauczyciela szkolnych przedmiotów artystycznych</i>	85
II. Atrybuty zawodowe pedagoga sztuki	97
Henryk Depta <i>O humanistyczną wrażliwość nauczyciela sztuki</i>	99
Mirosława Zalewska-Pawlak <i>„Zatańcz ze mną”. O sztuce życia i wychowania w profesji pedagoga sztuki</i>	111
Tamara Sass <i>Wolność jako czynnik stymulujący i destruktywny w działalności pedagoga sztuki</i>	123
III. Kształcenie i doskonalenie zawodowe pedagogów sztuki	137
Rafał Ciesielski <i>Tożsamość absolwenta a tożsamość kierunku „edukacja muzyczna”</i>	139
Elżbieta Kukuła, Aleksandra Piskorska <i>Przygotowanie nauczycieli do korzystania z sieci w nauczaniu sztuki (sztuka w sieci – aspekty edukacyjne)</i>	157
Magdalena Sasin <i>Samokształcenie w działalności pedagoga sztuki w świetle opinii studentów – przyszłych nauczycieli</i>	171

Magdalena Pawlak	
<i>Wartościowanie sztuki dla dzieci w przygotowaniu zawodowym nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej</i>	185
Beata Kunat	
<i>Potrzeby i oczekiwania nauczycieli plastyki w zakresie wspierania ich rozwoju zawodowego – komunikat z badań</i>	195
IV. Obszary działalności edukacyjnej pedagoga sztuki	211
Violetta Przeremska	
<i>Muzyka i jej nauczanie w kontekście innych dyscyplin artystycznych</i>	213
Piotr Soszyński	
<i>Nauczyciel muzyki wobec narzędzi informatycznych – komunikat z badań</i>	223
Cezary Marasiński	
<i>Nauczyciel plastyki wobec gry i przypadku jako istotnych elementów dzieła plastycznego</i>	237
Ewa Tomaszewska	
<i>Teatr interaktywny. Między sztuką a edukacją</i>	249
Małgorzata Wiktorko	
<i>Edukacja muzealna w Muzeum Sztuki w Łodzi – narracja i nawigacja</i>	265
Anna Boguszewska	
<i>Wybitni artyści-nauczyciele sztuki książki w Polsce</i>	269
Anna Skolimowska	
<i>Formy przekazu baśni w epoce wtórnej oralności – między archaiczną a współczesną recepcją niewspółczesnych dzieł literatury dla dzieci</i>	285
Joanna Ludwiczak	
<i>Książka obrazkowa – nowocześnie zaprojektowana książka dla dzieci</i>	299
Martyna Justyńska	
<i>Znaczenie animatora mimochodem w działalności społeczno-kulturalnej na przykładzie Kolumny</i>	307
Autorzy	323

Wstęp

Problematyka prezentowanej monografii, piątej z cyklicznie wydawanych przez Katedrę Edukacji Artystycznej UŁ książek o sztuce i wychowaniu¹, dotyczy osoby pedagoga sztuki i jego roli we współczesnej edukacji.

W tytule zakres odniesień został ujęty szeroko – obejmuje on wszystkich pedagogów podejmujących świadomie działalność wychowawczą, których przedmiotem jest sztuka w aspekcie twórczym i odbiorczym. Większość przedstawionych rozważań dotyczy jednak pedagogów sztuki, tzw. zawodowców.

W oficjalnej nomenklaturze zawodów w dziedzinie wychowania i nauczania wymienia się: nauczycieli muzyki, nauczycieli plastyki, nauczycieli wiedzy o kulturze, a w odniesieniu do szkolnictwa zawodowego – nauczycieli przedmiotów artystycznych. W katalogu zawodów pedagogicznych nie ma klasyfikacji dla pedagogów sztuki. Natomiast wymienia się pedagogów-animatorów kultury i pedagogów specjalności terapii pedagogicznej. Bliżej zatem jesteśmy sytuacji, kiedy to arteterapeuta uzyska status zawodowy pedagoga niż osoba prowadząca edukację estetyczną szkolną i pozaszkolną. Ta druga forma działalności staje się coraz szersza i stąd określenie „nauczyciel sztuki”, odnoszące się tradycyjnie do instytucji szkolnych, zawęża nieadekwatnie zakres rzeczowej działalności edukacyjnej.

Nie było intencją inicjatorów publikacji zapraszających autorów z różnych ośrodków uniwersyteckich do podjęcia rozważań o pedagogach sztuki, formułowanie definicji sprawozdawczej. Dyskusja na ten temat odbyła się na konferencji naukowej zatytułowanej „O tożsamość zawodową pedagoga sztuki”, zorganizowanej przez Katedrę Edukacji Artystycznej w listopadzie 2012 roku.

---

¹ Dotychczas ukazały się następujące monografie zbiorowe: *Sztuka w dialogu polsko-włoskim*, Łódź 2006; *Samotność oswojona przez sztukę*, Łódź 2007; *Sztuka wobec zakresów wolności człowieka liberalnego*, Łódź 2009; *Szkoła XXI wieku – szkołą edukacji estetycznej. Projekt nadziei*, Łódź 2011.

Istotny cel w redagowaniu przyjętych opracowań autorskich polegał na zaprezentowaniu rzeczywistych zakresów działalności pedagogów wychowujących przez sztukę. Podkreślono specyfikę kompetencji zawodowych i osobowych wynikających z samej istoty przedmiotu wychowania, jakim jest sztuka. Zwrócono uwagę na bariery i perspektywy w działalności pedagoga sztuki. Tematy podjęte i rozważane przez autorów sugerować mogą potrzebę zdefiniowania pragmatyki zawodowej pedagoga sztuki. Główną jednak motywacją do poszukiwań badawczych stanowiło określenie aktualnych preferencji zawodowych na podstawie doświadczeń z praktyki i analiz procesu kształcenia pedagogów sztuki oraz ich uwarunkowań teoretycznych.

Problematyka związana z zawodem nauczyciela sztuki, pedagoga sztuki, była przedmiotem opracowań w literaturze. I tak znane są koncepcje Ireny Wojnar przedstawione w: *Nauczyciel i wychowanie estetyczne* (1968), idea wychowawcy estetycznego Stefana Szumana w: *Sztuka i wychowanie estetyczne* (1975) oraz propozycja Katarzyny Olbrycht w pracy: *Sztuka a działania pedagogów* (1987). Od tego czasu ukazało się sporo publikacji dotyczących nauczycieli przedmiotów plastyka i muzyka.

Wyjaśnienia wymaga także użycie w tytule pojęcia „sztukmistrze” w odniesieniu do aktualnej działalności pedagoga sztuki XXI wieku. W utrwalonym, słownikowym znaczeniu tym mianem określa się człowieka pokazującego sztuki, akrobatę, cyrkowca. Najbliższe znaczenie słowa „sztukmistrze” użytego w tytule tej monografii odnaleziono w definicji sformułowanej przez Stowarzyszenie Sztukmistrzów Lubelskich na „Karnawale Sztuk-Mistrzów”, zainspirowanej książką Bashevisa Singera *Sztukmistrz z Lublina*: „Są to osoby posiadające niezwykle umiejętności, jednak nie oparte na iluzji”².

Niezwykłe w zawodzie pedagoga sztuki jest współistnienie cech osobowych i kompetencji oraz bardzo wysoki stopień współzależności między nimi. Przedstawione autorskie rozważania, odnoszące się do tego właśnie charakteryzującego pedagoga sztuki aspektu, podzielono na cztery części tematyczne. Są to: I. *Status kulturowy i społeczny pedagoga sztuki* (7 prezentacji), II. *Atrybuty zawodowe pedagoga sztuki* (3 prezentacje), III. *Kształcenie i doskonalenie zawodowe pedagogów sztuki* (5 prezentacji), IV. *Obszary działalności edukacyjnej pedagoga sztuki* (10 prezentacji).

---

² www.sztukmistrze.eu (dostęp: 26 X 2013).

Jak widać z powyższego zestawienia, najczęściej penetrowanym obszarem badań jest działalność edukacyjna pedagoga sztuki. Wydaje się bowiem, że w obszarach działalności edukacyjnej następuje największe przewartościowanie, co może stanowić pewną barierę mentalną dla wielu pedagogów, nauczycieli w edukacji artystycznej. Dotyczy to zanikania priorytetowej funkcji szkoły, jako instytucji nadrzędnej w tej edukacji, i włączania do niej obszarów kultury popularnej i przestrzeni medialnej. Jak wynika z analizy zgłoszonych tematów, media stanowią coraz częściej przedmiot badań nad edukacją estetyczną. Nieco skromniej prezentowane są obszary kultury popularnej, perspektywicznie zaś trzeba traktować edukację przez rozrywkę, w myśl maksymy: „uczyć bawiąc”, *entertainment-education*, jako sferę oddziaływań wychowawczych w ramach tej kultury³.

Pracę tę dedykujemy pedagogom wychowującym przez sztukę, z odwołaniem się do perspektywy *edutainment* kultowymi słowami: „Niech moc będzie z nami”.

Mirosława Zalewska-Pawlak

---

³. A. Iwanicka, *Edutainment – sposób na edukację w dobie kultury popularnej*, [w:] D. Hejwosz, W. Jakubowski (red.), *Kultura popularna – tożsamość – edukacja*, Kraków 2010.

Część I

**Status kulturowy i społeczny
pedagoga sztuki**

Giulio Sforza
 Università degli Studi Roma Tre

L'insegnante per il mondo futuro

*Si davan da fare per insegnare agli
 altri, ma non per farsi luce dentro [...]
 Ho sempre ritenuto che prima d'insegnare
 agli altri bisognasse cominciare dal saper
 molto (Rousseau, Réveries, III)*

*Nulla sfugge agli occhi senza posa
 attentissimi che la Natura mi ha
 dato, e tutto mi è alimento e aumento
 (D'Annunzio, Notturmo)*

All'Uomo „estetico” post-moderno, dalla sensibilità (*tó aisthethicón*) rinnovata, ripulita, potenziata, dilatata a cosmica dalla coscienza del Corpo-Universo; e dalla mente aperta, disponibile, critica, antidogmatica, volta alla Metantropologia ed alla Metanoesi che ne consegue, Maestri s'addicono in grado *di possedere* (di dominare) la Scienza-Episteme, (*forma mentis* prima che contenuto) e gli strumenti della dannunziana decima Musa Eurètria Energèia Eupléte, la moderna Tecnologia: dominio che solo un rinnovato e rinvigorito *Umanesimo*, nel quale la novalisiano-nietzscheiana Scienza fatta arte, sempre più affrancata da determinismo e da gravità, disposi un'Arte violatrice di reali, che „sforzi il mondo a esistere”, può garantire.

Vedo impellente (e non mi si dica antistorico: antistorico è chi non avverte nel mondo il fremito del superuomo) per il nuovo Insegnante, la cui professione non può non tornare ad essere quella della Totalità, dopo gli inganni populistici dell'*Homme fractionnaire* e del *Teil mensch*, una severissima preparazione *specifica* nelle varie *Umanità* (Scienza, Lettere, Arte, Filosofia) ed una *comune* e di *base* a) nelle lingue antiche e, tra le moderne, in quelle veicolanti una più *robusta* cultura, il tedesco in primis, l'idioma che da due secoli almeno parla lo Spirito; e, b) nella Musica la

quale, come autoepifania lirica dell'essenza, sa le strade che a quel Nucleo conducono donde gioiosamente scattano le potenzialità dell'essere verso la multiforme Vita. Solo un neo-Umanesimo *totale* potrà assicurare successo al dis-educatore dell'Uomo nuovo, votato alla santa Terrestrità e alla grande Salute.

Roma, 24 XI 1997*

Nauczyciel dla przyszłości

Podejmowali trud nauczania innych, lecz nie po to, by wzniecić w sobie wewnętrzne światło... Od zawsze byłem przekonany, że wpiery samemu trzeba osiąść dogłębną wiedzę, nim zaczniesz się nauczać innych (Rousseau, Marzenia samotnego wędrowca)

Nic nie umknie mym oczom, nieustająco szeroko otwartym, którymi obdarowała mnie Natura, wszystko jest mi pokarmem i służy bogactwu (D'Annunzio, Notturmo)

Postmodernistyczny człowiek estetyczny (wraz z jego na nowo kształtowaną, ubogacaną oraz wyniesioną do kosmicznego wymiaru dzięki świadomości istnienia Ciała-Wszechświata wrażliwością *tó aistheticón* oraz z otwartym, niezależnym, chłonnym, krytycznym, odrzucającym dogmaty, czerpiącym z Metaantropologii** i zrodzonej z niej Metanoezy umysłem), wcielając się w rolę Nauczyciela jest w stanie *zawładnąć* (w rozumieniu: osiąść i zdominować) Naukę jako *Episteme* oraz sprawnie posługiwać się bogatym instrumentarium współczesnej Technologii – dziesiątej Muzy („*Eurètria Energèia Eupléte*”), której ducha przywołuje w swym dziele D'Annunzio. Rozwój Technologii, o której rzecz, gwarantuje odrodzony i stale ożywiany *Humanizm*, a wraz z nim Nauka, która dzięki Novalisowi

* Tekst został zaktualizowany przez Autora na potrzeby niniejszej publikacji.

** W tłumaczeniu zachowano pisownię terminów wielkimi literami zgodnie z oryginałem. Wyróżnienia (kursywa) także pochodzą od Autora (przyp. red.).

i Nietzschemu przeistoczona została w sztukę zdolną wykraczać poza granice rzeczywistości, „zmuszając świat do istnienia”.

Wyzwaniem dla profesji Nauczyciela nowych czasów (proszę nie zarzucać mi wsteczności – cechuje ono bowiem tylko tych, którzy nie dostrzegają w świecie drżenia istnienia nadczłowieczeństwa) – jest odzyskanie pierwotnej Integralności, odrzucenie populistycznych idei dotyczących *Homme fractionnaire* i *Teilmensch* wraz z kryjącymi się w nich pułapkami, jak też solidne kształcenie w obrębie wąskich *Obszarów* (mam tu na myśli Naukę, Literaturę, Sztukę i Filozofię), których wspólna podstawa to:

po pierwsze – języki starożytne, a tuż za nimi język niemiecki, który pośród języków nam współczesnych, oplatających nazewnictwem coraz bardziej *rozrastającą się* kulturę, brzmi najdonośniej od dwóch co najmniej wieków;

po wtóre – Muzyka, stanowiąca poetycką autoepifanię, która wiedzie nas wprost ku Istocie odsłaniającej potencjalne zdolności jednostki w obliczu różnorodności Życia.

Jedynie *zintegrowany* neohumanizm jest zdolny zapewnić powodzenie dysedukatorowi Człowieka nowych czasów, który w majestacie Jej Świątobliwości Ziemi powołany został do całkowitego Zbawienia.

Rzym, 24 XI 1997

Tłumaczenie: *Anna Skolimowska*

Grzegorz Sztabiński
Uniwersytet Łódzki

Przewodnik czy uczestnik: jak współcześni estetycy widzą rolę pośrednika w relacjach sztuka – odbiorca

Rozważając dwadzieścia lat temu relacje sztuki i estetyki Wolfgang Welsch, ujmował je jako „usługi z dziedziny *public relations*”¹. Podkreślał, że rezultaty twórczości artystycznej nie znajdują dziś, jak działało się dawniej, oczywistego uznania kulturowego. Kontakt ze sztuką przestał być uważany za coś wskazanego i wiążącego. W tej sytuacji niezbędne stało się wsparcie ze strony filozofii. „Estetyka – pisał Welsch – stała się kulturową agencją reklamową, propagującą produkt o nazwie «sztuka»”². Wyjaśniając powody tej sytuacji niemiecki estetyk wskazywał na postępujący od kilku stuleci proces autonomizacji, który doprowadził do utraty więzi między rezultatami działań artystycznych a powszechną świadomością. Estetyka miała na nowo wykazać, że sztuka jest znacząca, ważna dla całokształtu kultury i życia jednostek ludzkich. „Miała na powrót uczynić sztukę przedmiotem powszechnego zainteresowania”³.

W owym procesie estetycy przypisywali sobie rolę tych, którzy formułują teoretyczne uzasadnienia. Natomiast działania praktyczne przekazywali zwykle innym. Rola bezpośredniego wykonawcy w relacjach sztuka – odbiorca z punktu widzenia estetyki wydawała się więc stosunkowo jasna. Pośrednik, którym mógł być zarówno krytyk artystyczny jak i pedagog, miał przede wszystkim budzić zainteresowanie sztuką, ale jednocześnie dążyć do tego, żeby jej odbiór był właściwy. W związku z tym istotna była selekcja dzieł, na których należy koncentrować uwagę odbiorców. Dokonywano więc ocen i kształtowano kanony utworów najistotniejszych z punktu widzenia tradycji kulturowej. Równocześnie jednak, korzystając ze wskazań estetyków, ustalano zasady dotyczące właściwego sposobu korzystania z nich. Ten zakres

---

¹ W. Welsch, *Filozofia i sztuka – wzajemne relacje. Tematyka i cel*, [w:] idem, *Estetyka poza estetyką. O nową postać estetyki*, przeł. K. Guzalaska, Kraków 2005, s. 3.

² *Ibidem*.

³ *Ibidem*, s. 6.

Urszula Szuścik
Uniwersytet Śląski

Pedagog sztuki – plastyki – a rzeczywistość szkoły polskiej

Sztuka i pedagog sztuki we współczesnej rzeczywistości szkoły polskiej w ostatnich trzydziestu latach to problematyka traktowana marginalnie w dyskusjach nad kształtem edukacji i wartości sztuki w życiu dziecka i młodego człowieka. Wystarczy przeanalizować nową podstawę programową i podstawę z lat osiemdziesiątych XX wieku, która wówczas, w mojej ocenie, dawała szansę na bardziej rzetelne wprowadzenie w zagadnienia formy i treści w sztuce na wszystkich poziomach edukacji. Aktualnie można stwierdzić, że szansę na nowatorskie i twórcze programy w nauczaniu sztuki daje możliwość tworzenia ich przez teoretyków, praktyków i artystów. Programy takie formułują i wdrażają do praktyki jednostki twórcze i wybitne, natomiast nauczyciel, który oczekuje wsparcia w swojej pracy, szuka interesujących programów nauczania i ciekawych rozwiązań metodycznych. Program taki pozwala mu nie tylko na realizację treści nauczania sztuki w praktyce, ale również daje możliwość satysfakcji i rzetelnego wywiązywania się z podjętych zadań zawodowych.

Pedagog sztuki jest osobą, która posiada profesjonalne, akademickie przygotowanie do prowadzenia tego rodzaju zajęć. Są to absolwenci kierunku studiów z zakresu edukacji artystycznej czy akademii sztuk pięknych, akademii muzycznych. Często taki nauczyciel sam jest twórcą, co wzbogaca jego warsztat metodyczny w pracy z uczniem.

Dlaczego sytuacja pedagoga sztuki jest trudna? Wynika to z tego, jak przypuszczam, że nie ma on pełnych możliwości do samorealizacji zawodowych, co wiąże się z niewystarczającą liczbą godzin dydaktycznych przeznaczonych do realizacji treści przedmiotowych ze sztuki.

Już we wcześniejszych dyskusjach nad kształtem edukacji przez sztukę wskazywano na jej niezadowolającą sytuację w polityce oświatowej w Polsce¹.

---

¹ „Sztuka” 1984, nr 4, s. 5–35.

W swoich rozważaniach skupiłam się na edukacji artystycznej – plastycznej – i jej sytuacji w szkole polskiej.

Andrzej Skoczylas pisał w latach osiemdziesiątych XX wieku, że edukacja plastyczna stanowi ważny czynnik pomnażania wartości kultury, rozwijania estetycznej chłonności i wrażliwości ludzi.

System edukacji plastycznej jest ciągłym procesem przewyżniania nawyków, kształtowania i rozwijania świadomości. W tym procesie niezależnie od obiektywnych warunków, trudnej dziś sytuacji ekonomicznej kraju, istnieją różnorakie bariery².

Mieczysław Wejman w odniesieniu do kultury plastycznej, uważał, że:

Zatem w przeciwieństwie do biernej percepcji świata kultura plastyczna człowieka – pojęta jako rozwój daje się określić szerokością, różnorodnością i głębią jego przeżyć. W życiu społecznym zjawiska te przebiegają inaczej.

Pewną ilość przeżyć z tej dziedziny, raczej bodźców do tych przeżyć dziedziczy się przez wychowanie rodzinne i środowiskowe w formie nawyków obyczajowych; wyższy poziom osiąga się przez kształcenie; właściwy i pożądany stopień uwarunkowany jest zaistnieniem powszechnej świadomości, iż refleksyjny, aktywny stosunek do rzeczywistości widzianej jest twórczym samookreśleniem się.

Najtrwalej i najgłębiej spełnia to się przez obcowanie ze sztuką, gdyż ona nie tylko oznacza to, co widać, lecz także wyraża to, czego poszukuje myśl i czego pragnie uczucie³.

Jerzy Kossak określał współczesną kulturę plastyczną jako rozległy obszar świadomości estetycznej. Kształtuje ją również ikonosfera, jaka wiąże się z filmem i telewizją, z obrazami w ruchu, z wizjami dynamicznymi, kolorowymi, udratyzowanymi. Dzisiaj należy dodać jeszcze komputer i grafikę komputerową⁴.

Nauczyciele uczący plastyki, w wypowiedziach na forum „Sztuki” (1984, nr 4)⁵ o kondycji nauczanego przedmiotu, podkreślają przede wszystkim brak prawidłowej bazy do prowadzenia zajęć plastycznych; chodzi tu o brak klasopracowni, środków dydaktycznych, o przydział godzin plastyki nauczycielom, którym brakuje godzin do pensum, i wreszcie o brak świadomości niektórych dyrektorów szkół znaczenia realizacji celów tego przedmiotu w rozwoju uczniów, co przejawia się np. w organizowaniu prac społecznych oraz porządkowych w ramach lekcji plastyki. Zwrócono rów-

² A. Skoczylas, *Wprowadzenie*, „Sztuka” 1984, nr 4, s. 1.

³ M. Wejman, *Co to jest kultura plastyczna?*, „Sztuka” 1984, nr 4, s. 5.

⁴ J. Kossak, *Co to jest kultura plastyczna?*, „Sztuka” 1984, nr 4, s. 6.

⁵ K. L. (oprac.), *Nauczyciele wychowania plastycznego o swojej pracy*, „Sztuka” 1984, nr 4, s. 13–15.

Elżbieta Szubertowska
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

Nauczyciel muzyki – zawód czy misja

Dyskusje na temat nauczyciela podejmowane w różnych środowiskach budzą zróżnicowane emocje. Inaczej ocenia go ten, kto czując powołanie, sam zdecydował o wyborze tego zawodu, a inaczej widzi go osoba podejmująca tę działalność z konieczności. Na ogół wiadomo, że w obecnych czasach zawód nauczyciela, człowieka mało zarabiającego, poddawanego ostrym krytykom, obarczanego winą za wszystkie niepowodzenia szkolne przez rodziców i środowisko – nie jest atrakcyjny. Od nauczyciela wymaga się nie tylko wiedzy i umiejętności, ale też zdeterminowania i woli ciągłego pokonywania wielu trudności, które jego pracy towarzyszą. Moja refleksja dotyczy tylko nauczyciela muzyki, którego zadaniem, według definicji Dzierżymira Jankowskiego¹, jest wprowadzanie człowieka w świat wartości uznanych za szczytne ideały i osiągnięcia kultury europejskiej i światowej, a ściślej wychowanie go do kontaktu ze sztuką. Edukacja muzyczna to w głównej mierze przygotowanie wychowanka „do uczestnictwa w kulturze symbolicznej w drodze kształtowania kompetencji kulturalnej, stanowiącej psychologiczną podstawę aktywności jednostki w świecie kultury”². Czy zatem w tak ujętej edukacji estetycznej, w tym muzycznej, można mówić tylko o wykonywaniu zawodu przez nauczyciela, czy o podjęciu się przez niego misji przekazywania wartości i ideałów, które stanowią o naszej kulturze, są podstawą naszej narodowej tożsamości?

Rozwinięcie myśli zasygnalizowanej w tytule wymaga zatrzymania się na kilku ważnych zagadnieniach. Przede wszystkim należy sobie zadać pytania: kiedy, w jakich sytuacjach, wykonywanie zawodu nauczyciela muzyki jest wypełnieniem szczególnego posłannictwa, czym powinien odznaczać się nauczyciel, by jego misja była skuteczna, a także co jest przedmiotem i celem tej misji? Szukanie odpowiedzi na te pytania skłania nas do przyj-

---

¹ D. Jankowski, *Edukacja kulturalna – aktywność artystyczna*, Poznań 1996, s. 46.

² *Ibidem*.